

ZARGARLIK BUYUMLARI DIZAYNINI YARATISHDA STILIZATSIYA USULINI QO'LLASH

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА СТИЛИЗАЦИИ ПРИ СОЗДАНИИ ДИЗАЙНА ЮВЕЛИРНЫХ ИЗДЕЛИЙ

USING THE STYLIZATION METHOD IN CREATING JEWELRY DESIGNS

*O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti*

Sanoat dizayni kafedrasida dotsenti,

Axmedjanova Umida Baxadirovna

*O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti*

Sanoat dizayni kafedrasida talabasi

Rahmatullayeva Kamola Xikmatila qizi

Annatsiya Zargarlik san'ati qadimdan inson madaniyatining ajralmas qismi bo'lib kelgan. Ushbu maqola zargarlik buyumlarini stilizatsiya qilish jarayonini o'rganishga bag'ishlangan. Stilizatsiya – bu zargarlik buyumlariga estetik va zamonaviy ko'rinish berish maqsadida ularning shakli, naqshlari va elementlarini o'zgartirish yoki soddalashtirish jarayoni hisoblanadi. Maqolada stilizatsiyaning zargarlik dizaynida tutgan o'rni, usullari va zamonaviy tendensiyalari tahlil qilinadi. Unda tarixiy uslublar va milliy an'analar asosida yaratilgan zargarlik buyumlarini modernizatsiya qilish yo'llari ham ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, maqola yangi texnologiyalar, masalan, 3D-modellashtirish va raqamli dizayn dasturlaridan foydalanish orqali stilizatsiya jarayonini rivojlantirish imkoniyatlariga e'tibor qaratadi. Maqola zargarlik dizaynerlari, san'atshunoslar va amaliy hunarmandchilik sohasi mutaxassislari uchun foydali bo'lib, zamonaviy zargarlik dizaynining ilmiy va amaliy jihatlarini o'rganishga xizmat qiladi

Kalit so'zlar qo'l mehnati, texnologiya, minimalizm, maksimalizm, geometrik shakllar, oltin, kumush, etno uslub.

STILIZATSIYA USULLI RIVOJLANISH TARIXI

Zargarlik buyumlari san'ati asrlar davomida rivojlanib, turli madaniyatlar, tarixiy davrlar va texnologiyalarning ta'siri ostida o'zgarib bordi. Stilizatsiya esa bu jarayonda zargarlik dizaynini soddalashtirish va unga yangi estetik shakl berishda muhim o'rin tutgan. Stilizatsiya zargarlik san'atida naqshlar, shakllar va motivlarni zamonaviylashtirish orqali o'ziga xos ko'rinish yaratishga xizmat qildi.

Qadimgi Misr:

Qadimgi Misr zargarligida stilizatsiya muhim rol o'ynagan. Buyumlar odatda ramziy ma'no bilan boyitilgan, masalan: Qo'shni qanotlar – xudolarni himoya qilish belgisidir. Qo'shib ketgan shakllar – hayot va o'lim o'rtasidagi uyg'unlikni ifodalagan.

Stilizatsiya orqali geometrik shakllar va hayvonlar (masalan, burgut yoki mushuk) soddalashtirilgan holda tasvirlangan.

Sharq zargarligi:

Hindiston va Xitoyda tabiatdan ilhomlangan naqshlar stilizatsiya qilingan holda ishlatilgan. Masalan: Lotus guli – Xitoy zargarligida sof qalb va tinchlik ramzi. To'rt bargli gullar – Hindiston naqshlarida baxt va barakani ifodalagan.

Islom san'ati ta'siri:

Islom zargarligida realistik tasvirlardan voz kechilib, stilizatsiyalangan geometrik naqshlar va arabesklar keng qo'llanilgan. Bu naqshlar zargarlik buyumlarini nafaqat estetik, balki falsafiy jihatdan boyitgan

Uyg'onish davri va stilizatsiya Uyg'onish davrida zargarlikda stilizatsiya tabiiy shakllarning soddalashtirilgan talqinlari orqali ko'zga tashlangan.

Buyumlar ko'pincha o'simlik va hayvon motivlaridan ilhomlangan, lekin ular estetik jihatdan soddalashtirilgan edi.

Geometrik naqshlar ko'p ishlatilgan va oltin buyumlarda rang-barang toshlar bilan uyg'unlashtirilgan.

STILIZATSIYANING MOHIYATI Zargarlik san'ati nafaqat nafislikni, balki inson madaniyati, qadriyatlarini va didini aks ettiradi. Stilizatsiya – zargarlik buyumlarining dizaynini soddalashtirish yoki uni zamonaviy estetikaga moslashtirish jarayoni bo'lib, san'atni yangilash va mijozlarning talablari bilan uyg'unlashtirishda muhim o'rin tutadi. Shakllarni soddalashtirish:

Stilizatsiya orqali murakkab naqshlar va tasvirlar soddalashtirilib, ularning asosiy mazmuni saqlanadi. Bu, ayniqsa, kundalik foydalanish uchun mo'ljallangan zargarlik buyumlarida qulaylik yaratadi. Misol: Realistik gullarni geometrik shaklga aylantirish.

Madaniy va tarixiy merosni saqlash:

Stilizatsiya yordamida milliy naqshlar va madaniy ramzlar zamonaviy shaklda talqin qilinadi. Bu zargarlik buyumlariga o'ziga xos milliy va tarixiy xususiyat beradi.

Innovatsiya va zamonaviylik:

Stilizatsiya dizaynerlarga an'anaviy shakllardan chiqib, yangi, ijodiy talqinlarni yaratish imkonini beradi. Bu usul yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashib, buyumlarni o'ziga xos va jozibador qiladi.

Funksionallikni oshirish:

Stilizatsiyalangan buyumlar ixchamroq va kundalik hayotda qulayroq bo'ladi. Bu mijozlar uchun nafaqat estetik, balki amaliy afzalliklarni ham taqdim etadi.

Universallik:

Stilizatsiya yordamida turli madaniyat va didga mos buyumlar yaratiladi. Bu usul global bozor uchun keng imkoniyatlar ochadi.

STILIZATSIYANING ZARGARLIK DIZAYNIDA QO'LLANILISHI Zargarlik buyumlarida stilizatsiya usuli qo'llash murakkab naqsh va tasvirlarni soddalashtirib, ularni zamonaviy estetikaga moslashtirishni o'z ichiga oladi. Bu usul dizaynerlarga milliy naqshlar, madaniy motivlar va tabiatdan olingan elementlarni zamonaviy talqinda ishlash imkoniyatini beradi. Stilizatsiya zargarlik buyumlariga o'ziga xoslik, nafislik va funktsionallik bag'ishlab, mijozlarning turli xil didlariga mos dizaynlarni yaratishga xizmat qiladi. Tabiat elementlari stilizatsiyasi:

Gullar va barglar: Gullar soddalashtirilgan shaklda, masalan, doira, o'tkir burchaklar yoki boshqa geometrik talqinlarda ishlatiladi.

Hayvon shakllari: Hayvonlarning realistik tasvirlari soddalashtirilib, nafis shakllarga aylantiriladi.

To'lqinlar va tog'lar: Suv, tog' va tabiatning boshqa elementlari soddalashtirilgan geometrik naqshlar orqali tasvirlanadi

Geometrik uslub:

Stilizatsiya geometrik shakllar va naqshlar yaratishda keng qo'llaniladi. Bu uslub minimalistik dizaynlarda va zamonaviy zargarlikda asosiy o'rin egallaydi.

Misol: Uchburchak, aylana yoki chiziqlar yordamida zamonaviy sirg'alar va uzuklar yaratish.

Madaniy naqshlar talqini:

Milliy va tarixiy naqshlarni zamonaviy shakllarga aylantirish orqali an'anaviy san'atni saqlab qolish va global bozorga moslashish imkoniyati yaratiladi.

Misol: Sharq arabeskalar yoki xalq bezaklarining minimalistik shakllari.

Abstrakt talqin:

Stilizatsiya abstrakt shakllarni yaratishda ham qo'llaniladi. Bu usul yordamida zargarlik buyumlari murakkab ma'no va estetika bilan boyitiladi.

Simvolik dizaynlar:

Stilizatsiyalangan ramzlar orqali zargarlik buyumlariga o'ziga xoslik va shaxsiylik beriladi. Masalan, yurak shakli soddalashtirilib, zamonaviy dizaynda ishlatiladi.

Zargarlik dizaynida stilizatsiyaning sharqona uslubi Sharqona uslub zargarlik san'atida o'ziga xos estetika, chuqur ramzlar va milliy madaniyatning ifodasi bilan ajralib turadi. Stilizatsiya orqali sharqona naqshlar, ramzlar va motivlar zamonaviy talqinda ishlanib, dizaynlar nafis, zamonaviy va estetik jihatdan boyitilgan ko'rinishga ega bo'ladi.

Sharqona uslubning asosiy xususiyatlari Murakkab naqshlar va geometrik shakllar:

Sharqona dizaynda geometrik naqshlar (arabeskalar) va simmetrik kompozitsiyalar keng qo'llaniladi. Stilizatsiya yordamida ular zamonaviy shaklda talqin qilinadi.

Misol: Arabesk naqshlarini minimalistik geometrik shakllar bilan uyg'unlashtirish.

Tabiatdan ilhomlanish: Sharqona uslubda o'simlik va hayvon shakllari ko'p ishlatiladi. Stilizatsiya ularni soddalashtirish va modernizatsiya qilish imkonini beradi.

Misol: Lotus guli, qaldirg'och yoki tovusning stilizatsiyalangan tasvirlari.

Rang va kontrast: Sharqona zargarlikda rang-baranglik va kontrast asosiy o'rinni egallaydi. Stilizatsiya jarayonida an'anaviy ranglar soddalashtirilgan yoki monoxrom ranglarga almashtiriladi.

Simvolik ma'no: Har bir naqsh va shakl muayyan ramziy ma'noga ega. Stilizatsiya yordamida bu ramzlar zamonaviy ko'rinishda aks ettiriladi.

Misol: Oy va yulduz shakllari islom madaniyati ramzlari sifatida ishlatiladi.

Sharq ramzlari va belgilari: Sharq madaniyatining ramzlari zamonaviy shaklda aks ettiriladi.

Oy va yulduzlar: Oy va yulduz shakllarining soddalashtirilgan talqinlari bilakuzuklar va sirg'alarda ishlatiladi

Zargarlik dizaynida sharqona stilizatsiya an'anaviy naqshlar va ramzlarni zamonaviy talqinlarda aks ettirish imkonini beradi. Bu uslub milliy madaniyat va tarixni saqlab qolish bilan birga, uni zamonaviy estetikaga moslashtiradi.

STILIZATSIYADA MAKSIMALIZM VA MINIMALIZM YO'NALISHLARI

Zargarlik buyumlarini loyihalashda stilizatsiya ikki asosiy yo'nalishda ishlatiladi: maksimalizm va minimalizm. Bu uslublar buyumlarning ko'rinishi, estetik yondashuvi va funktsionalligini belgilab beradi. Stilizatsiya yordamida har ikki yo'nalishdagi dizaynlar o'ziga xos nafislik va uslubiy aniqlikka ega bo'ladi. Maksimalizm – murakkablik, detallarning ko'pligi va boy naqshlar bilan tavsiflanadi. Bu uslub zargarlikda o'zining dabdabali va o'ziga xosligi bilan ajralib turadi. Stilizatsiya orqali maksimalizm dizaynini yanada boyitish va murakkab naqshlarni uyg'unlashtirish mumkin. Har bir buyum murakkab shakllar, ko'p qatlamli naqshlar va qimmatbaho materiallar bilan bezatiladi. Ranglarning xilma-xilligi: Rang-barang toshlar va metallar uyg'unligi maksimalizmning asosiy jihatlaridan biridir. Turli xil rangdagi qimmatbaho toshlar bilan bezatilgan uzuklar yoki sirg'alar. O'zgacha shakllar: Maksimalizmدا buyumlarning shakli noodatiy bo'lib, ularga o'ziga xos estetik jozibadorlik beradi. Misol: Tabiatdan ilhomlangan murakkab shakllar, masalan, tovus yoki quyosh tasviri. Murakkab naqshlar simmetrik yoki asimmetrik kompozitsiyalarda ishlatiladi.

Minimalizm va uning stilizatsiyadagi roli Minimalizm – soddalik, nafislik va ixchamlik bilan ajralib turadi. Stilizatsiya minimalistik dizaynda murakkab naqshlarni soddalashtirib, ularni zamonaviy talqinda ishlatishga yordam beradi. Stilizatsiya minimalizmدا ortiqcha bezaklarni olib tashlab, asosiy shakl va estetikani saqlashga yordam beradi. Minimalistik zargarlikda bir yoki ikki xil rangdagi materiallar: Oq va sariq oltin kombinatsiyasi ishlatiladi.

Maksimalistik dizaynlar: Ko'proq to'y va bayram marosimlari uchun mo'ljallangan. Qimmatbaho toshlar va metallardan ishlangan Murakkab naqshli, katta hajmdagi marjon yoki bilakuzuklar shular jumlasidandir.

Minimalistik dizaynlar: Kundalik hayotda foydalanishga mos va ixcham va zamon bilan hamnafas bo'lgan insonlar uchun mo'ljallangandir bunga oddiy geometrik uzuklar yoki sirg'alar misol bo'ladi. Zargarlik buyumlarini loyihalashda stilizatsiya maksimalizm va minimalizm o'rtasida muvozanatni ta'minlaydi. Maksimalizm dabdabali va murakkab buyumlarni yaratish uchun imkon bersa, minimalizm ixcham va nafis dizaynlarni taklif etadi.

Har ikkala uslub ham stilizatsiya yordamida zamonaviy estetikaga moslashtiriladi va mijozlarning turli xil ehtiyojlariga javob beradi

STILIZATSIYA VA TEXNOLOGIYA Stilizatsiyani zamonaviy texnologiyalar, masalan, 3D-modellashtirish yordamida amalga oshirish mumkin. Bu murakkab dizaynlarni aniqlik bilan yaratishga imkon beradi. Stilizatsiyalangan naqshlarni metallar va toshlarga o'yib chiqarishda lazer texnologiyalari keng qo'llaniladi. Stilizatsiyalangan naqshlar va dizaynlarni raqamli dasturlar orqali loyihalash, buyumlarning zamonaviy va innovatsion ko'rinishini ta'minlaydi. Zargarlik dizaynida stilizatsiya an'anaviy naqsh va shakllarni zamonaviy estetika bilan uyg'unlashtirish vositasidir. Bu usul san'at va texnologiyaning birlashuvi orqali zargarlik sohasini boyitadi va uning rivojlanishini ta'minlaydi. Stilizatsiya yordamida nafis, zamonaviy va universal dizaynlar yaratiladi, bu esa zargarlik buyumlariga yuqori talabni ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR:

1. Timothy Samara. Design Elements. - New York: STIM Visual Communication, 2011.- 272 p.
  2. Александр Навроцкий, О. А. Казачкова, Виктор Борисович Лившиц "Ковка и литье. Изготовление ювелирных и декоративных изделий" 2011 год.
  3. В. И. Куманин "Материалы для ювелирных изделий", 2012 год.
  4. Марченков В.И. Ювелирное дело. М., 1990.
  5. Абдуллаев Т., Фахреддинова Д., Хакимов А. Песнь о металле. Т.: Изд. литературы и искусства имени Г. Гуляма, 1986.
  6. Bakhodirovna A. U. TURLI GABARIT OLCHAMLI MURAKKAB GEOMETRIK ELEMENTLARDAN IBORAT NAJMIY KOMPOZITSIYA YARATISH //SPAIN" PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH". – 2024. – Т. 17. – №. 1.
  7. Bakhodirovna, A. U. (2022). Baroque Art and Architecture in France. American Journal of Social and Humanitarian Research, 3(6), 480-483. <https://globalresearchnetwork.us/index.php/ajshr/article/view/1328>
  8. Ахмеджанова Умида Баходировна Искусство и архитектура XV века в Италии // Наука, образование и культура. 2020. №5 (49). С. 62-64. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/iskusstvo-i-arhitektura-xv-veka-v-italii>
- Артикова Ш. МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ В ОЦЕНКЕ ВЕЖЛИВОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТЕКСТОВ //Академические исследования в современной науке. – 2024. – Т. 3. – №. 44. – С. 109-111.
- Артикова Ш. МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ В ОЦЕНКЕ ВЕЖЛИВОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТЕКСТОВ //Академические исследования в современной науке. – 2024. – Т. 3. – №. 44. – С. 109-111.

Артикова, Ш. (2024). МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ В ОЦЕНКЕ ВЕЖЛИВОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТЕКСТОВ. Академические исследования в современной науке, 3(44), 109-111.

Артикова, Ш. (2024). МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ РАЗЛИЧИЯ В ОЦЕНКЕ ВЕЖЛИВОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТЕКСТОВ. Академические исследования в современной науке, 3(44), 109-111.

Артикова Ш. М. Вежливость В Семейной Риторике Узбекистана И Англии: Культурные Различия //International Conference on Linguistics, Literature And Translation (London). – 2024. – Т. 8. – С. 98-101.

Артикова, Ш. М. (2024, October). Вежливость В Семейной Риторике Узбекистана И Англии: Культурные Различия. In International Conference on Linguistics, Literature And Translation (London) (Vol. 8, pp. 98-101).

Артикова, Ш. М. (2024, October). Вежливость В Семейной Риторике Узбекистана И Англии: Культурные Различия. In International Conference on Linguistics, Literature And Translation (London) (Vol. 8, pp. 98-101).

Shaxnoza A. PROSODIC FEATURES OF SPEECH FORMS OF ADDRESS IN ENGLISH DISCOURSE IN COMPARISON WITH RUSSIAN //Journal of Modern Educational Achievements. – 2022. – Т. 1. – С. 33-38.

Shaxnoza, Artikova. "PROSODIC FEATURES OF SPEECH FORMS OF ADDRESS IN ENGLISH DISCOURSE IN COMPARISON WITH RUSSIAN." Journal of Modern Educational Achievements 1 (2022): 33-38.

Shaxnoza, A. (2022). PROSODIC FEATURES OF SPEECH FORMS OF ADDRESS IN ENGLISH DISCOURSE IN COMPARISON WITH RUSSIAN. Journal of Modern Educational Achievements, 1, 33-38.

Artikova, Shaxnoza Maxamadovna. "О НЕОБХОДИМОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН." Theoretical & Applied Science 5 (2020): 79-83.

Artikova, S. M. (2020). О НЕОБХОДИМОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН. Theoretical & Applied Science, (5), 79-83.

Artikova S. M. О НЕОБХОДИМОСТИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 5. – С. 79-83.